

חוקת

וזאת התורה אדם כי ימות באהל וגו' (י"ט יד)

ובחז"ל ברכות ס"ג ב', אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליהם. ובאמת תמוה, הלא כבר נאמר, וחי בהם ולא שימות בהם?

ונבאר דברינו על פי משל, לסוחר גדול שהיו נוהרים אליו קונים, לא רק מעירו אלא גם מהעיירות הסמוכות. ולרגלי מסחרו הי' טרוד כל היום והלילה, לא הי' לו זמן אפילו ללכת לביהכ"ס להתפלל בצבור.

עברו שנים ושער לבן נראה בו בזקנו, כחותיו נתדלדלו, והתחיל להרגיש, כי הוא כבר מתקרב אל „התכלית" וכי עליו יהי' לתת מהר דין וחשבון מפעליו, החליט להכין צידה לדרכו, ויעבור עליו מה. התחיל ללכת לבית הכנסת להתפלל בצבור, ואחר התפלה ללמוד שתי שעות בבית המדרש, לא ישגיח על הסוחרים והקונים, כי הבל המה ולא יועילו. בשוכו למסחרו מביהכ"ס, אחרי שעשה שם שלש שעות, שאלתהו אשתו בתמהון, על מה שאחר לבוא. הלא כל החנות מלאה סוחרים ואצים הם לדרכם? ענה ואמר לה, כי הי' טרוד והי' מוכרח להתעכב.

ויהי ביום השני, וכבר עבר הבוקר ובעלה עוד לא שב מביהכ"ס, הלכה בעצמה לראות מה קרה לו שם. ומה נבהלה לראותו יושב ולומד! התחלה לצעוק עליו בקול, מה זה אתך, כלום יצאת מדעתך או משוגע הנך! החנות מלאה קונים, והוא יושב לו ולומד! לא איכפת לי ההפסד שאתה גורם לנו, אבל כלום אפשר לגרש קונים מהחנות, בעת שמכל עברים החנונים מתחרים אתנו?

מעשי למלך

ובקשר לזה היה הח"ח מספר מה שקרה בעירה קטנה איך שפ"א פרצה מחלוקת בין מושל הכפר לבין שכנו. זה האחרון איים עליו להביא דבתו רעה לפני השלטונות, על דברים לא חוקיים שעשה בתור פקיד ממשלתי. אשתו רצתה להשפיע על בעלה להמנע מלהלשין עליו ואמתלא בפיה, שהרי הוא הפקיד שיחרר את בניהם מעבודת הצבא, ואם ימצאו בו עול הרי יאסרו מיד ג"כ את בנינו. ענה לה בעלה מבולבל מכעס: הכל כדאי, כדאי לאסור אותך, אותי ואת בנינו, ובלבד, להוריד את זה מגדולתו. כשהדבר מגיע למחלוקת, כה מתעקשים אנשי המדין שאינם שומעים באזניהם מה שמוציאים מפיהם.

ענה בעלה ואמר לה: שמעי נא רעיתי תמתי. מה היות עושה, לו בא מלאך המות ואמר לי, הגיע זמנך להפטר מן העולם, קום ולך! כלום יכלת לאמר לו, כי אין פנאי עתה. כשהחנות מלאה קונים? וא"כ תוכלי לחשוב, כי כעת הנני מת, ומה איכפת לך, אם בעוד שעתים אקום לתחי' ואלך לחנות לעזור לך?

זהו כונת המאמר הנ"ל אין ד"ת מתקיימים אלא במי שממית עצמו עלי', האדם צריך לחשוב שהוא מת, וע"ז אין תשובה, כי אין שעתו פנוי', ואם כה יחשוב ויכל ללמוד ולקיים את התורה, הנותנת חיים ללומדי' ולעושי' א).

ונצעק אל ד' וישמע קלנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים. (כ' טז)
 וברש"י, מלאך זה משה, מכאן שהנביאים קרוים מלאכים.
 וצריך להתבונן, בשביל מה אין אתנו נביא בגלותנו המרה, לעודדנו ולהתפלל עלינו ולהושיענו?

אבל כאשר אנו מתכוננים בתורתנו הקדושה, בעת שמשנה רבינו הי' במצרים, עדיין לא הגיעה העת לגאול את ישראל. השעבוד הי' קשה, וכאשר ראה משה בצרת אחיו, השתדל לעזרם בכל יכלתו. אדם מישראל נשא לבנים על שכמו, בא משה ותמכו מאחוריו לכל יפלו תחת משאו; רואה הוא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, התערב לעזור למוכה, וכה אמרו ז"ל, "שנתן נפשו ולכו להיות מיצר עליהם" התפלל והתחנן לפני הקב"ה לגאולם.

מ ע ש י ל מ ל ד

א) ורב אחד התאונן לפני על העובדא, שבעה"ב בעירו מטרידים אותו בצרכי הצבור ואין לו פנאי אפילו לקבוע עתים לתורה, ושאלהו להורות לו מה יעשה?

וע"ז ענהו, שישתדל ללמוד תורה, ואזי לא יטרידוהו הבעה"ב, כאמרם ז"ל באבות פ"ד, "אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך", ובמס' ברכות ל"ה ב', דורות הראשונים שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו חזו נתקיימה בידן, ודורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זו"ל לא נתקיימה בידן.

והי' מספר, שפ"א נשאל הגר"י סאלאנטר זצ"ל מאברך אחד, איך יתנהג עם קהל עדתו בעניני רבנות. והתשובה היתה: "מיט בייען און שרייען וועט מען גאר נישט אויספיהרען, חנפ'נען בעלי בתים טאר מען אויך ניט, מ'דארף זיך מאטערען".

ובשם הגרעק"א זצ"ל הי' אומר ע"ז בזה"ל: "אלע פאהרען אויפ'ן ים, אבער קיין וועג האט נאך קיינער ניט געמאכט". והדברים עתיקים ומתוקים.

וכך הי' אומר, שעל המנהיג האמתי להתחשב עם דעת הקהל, אבל לא עם רצון הקהל...